

Macedonië vs. Nederland, gezien door studentenogen

Gedurende de zomer van 2000 brachten zes bos- en natuurbeheerstudenten van Wageningen Universiteit een bezoek aan Macedonië. Begin oktober kwamen vijf Macedonische bosbouwstudenten van de University of Sts. Kiril and Metodij, Skopje naar Nederland. De bedoeling van deze uitwisseling was de bezoekende studenten een zo compleet mogelijk beeld te geven van het bosbeheer in de beide landen. Het was een ideale gelegenheid om onze studie te illustreren, en om er eens nuttig én lekker van tussenuit te gaan. In dit artikel proberen we zo duidelijk mogelijk weer te geven wat de indrukken waren die we opdeden en wat naar ons idee de voornaamste verschillen waren.

Om te beginnen het bosbeheer in Macedonië, met hier en daar een link naar het natuurbeheer. Het land, ter grootte van de helft van Nederland, heeft slechts twee miljoen inwoners, is bergachtig en voor meer dan eenderde bedekt met bos. Hoewel het een klein land is, heeft het een grote verscheidenheid aan klimaatzones, zowel verticaal als horizontaal, wat zich uit in een enorm gevarieerde vegetatie en veel endemische plantensoorten. Endemisch is een term die gebruikt wordt voor soorten die in-

heems zijn in een bepaald gebied of land, en daarbuiten niet (van nature) voorkomen.

Het grootste gedeelte van de bossen is staats eigendom en wordt vaak begraasd door vee van de lokale bevolking. De exploitatie van hout en andere bosproducten is in handen van private bedrijven of van Public Economy 'Macedonian Forests', zeg maar een Staatsbosbeheer. Wat ons hier vooral opviel is dat voornamelijk door de lage lonen het rendabel is om een veel grotere verscheidenheid van producten uit het bos te halen. Zo oogst men korstmossen voor de parfumindustrie, wint men etherische oliën uit allerlei naaldbomen en verkoopt men dennenappels voor in kerststukjes.

Daarnaast houden ze zich bezig met het kweken van vissen en wordt er veel verdiend aan de jacht en het jachtoerisme. Het bedrijf dat wij bezochten runde bijvoorbeeld ook een hotel voor jachtoeristen.

De nationale parken -sommige al opgericht in de tijd van Tito- zijn financieel geheel onafhankelijk. Ze krijgen geen steun van de staat, en moeten dus overleven van de verkoop van de opbrengsten die het bos genereert.

Dit zagen we bijvoorbeeld in het Pelister National Park, ongeveer 12500 hectare groot en in 1948 opgericht om de endemische *Pinus peuce* te beschermen. Natuurbescherming staat in het park voorop en dus moeten er creatieve methoden bedacht worden om dat financieel mogelijk te maken. In dit park heeft men een drietal zones ingesteld: een toeristisch-recreatieve, een voor houtproductie, en een strikt beschermde zone. De laatste zone is dan ook strikt verboden toegang, wetenschappers en beheerders uitgezonderd. Men exploiteert een gedeelte van het park om de rest te beschermen. Enige raakvlakken met het multifunctionele bosbeheer in Nederland zijn hier zeker aanwezig. Het Mavrovo National Park, bijna

Mavrovo National Park, een gebied van een imposante schoonheid

Bezoek aan een bos in het zuidoosten van Macedonië (selectiekap)

75 duizend hectaren groot en liggende tegen Albanië en Kosovo, kent dezelfde zonering. Naast bosexploitatie haalt het Park zijn financiën uit enkele ski-oorden en in de toekomst hopelijk terug uit ecotoerisme. Mavrovo National Park is van een verrukkelijke schoonheid. Faunistisch is het erg interessant met onder andere grijze wolf, bruine beer, lynx, otter, ettelijke arenden en zelfs twee soorten gieren. Floristisch is het werkelijk imposant met meer dan 1000 plantensoorten, inclusief 145 boomsoorten. Een derde van de planten is endemisch voor Macedonië, de helft voor het Balkan schiereiland. In het gebied zijn 22 bosgemeenschappen te onderscheiden, waaronder 16 endemisch voor Macedonië. Hoewel er geen consensus bestaat over wat wel en wat geen aparte bosgemeenschap is, toch de volgende vergelijkende cijfers: Nederland telt 33 bosgemeenschappen waarvan er geen enkel endemisch is..... Als je dan ook weet dat er in het gebied enkele duizenden mensen wonen verspreid over

Aandachtig luisterende Macedoniërs op de Veluwezoom

meer dan 50 dorpen, en je herinnert je dat ze het grootste deel van de financiën halen uit duurzaam bosbeheer, dan word je als student uit Wageningen opeens heel, héél stil.

Naast enkele raakpunten met multifunctioneel bosbeheer, kan je best stellen dat het bosbeheer heel anders en vaak zelfs tegenovergesteld is dan in Nederland. Bergachtig tegen vlak, klimatologisch gevarieerd tegen één klimaatzone in Nederland, lage ar-

beidskosten tegen hoge arbeidskosten, arm tegen rijk, economisch belangrijk tegenover economisch marginaal, bosbeheer voor het geld tegen 'natuurlijk beheer', etnisch complex tegen etnisch relatief homogeen.

Net zoals in Nederland het geval is, is de bosbouw in Macedonië een afspiegeling van de samenleving: hoger opgeleide Macedonische bosbeheerders zijn de werkgevers van Albanese bosarbeiders, een speciale forestry police moet gewapend optreden tegen stroperij en illegale houtkap, corruptie en een onstabiele politieke situatie. Vooral dit laatste maakt het moeilijk om een lange termijn bosbeleid te ontwikkelen.

Eén van de overeenkomsten die o zo stilletjes aanwezig zijn, is dat bij de Public Economy 'Macedonian Forests' alle bomen in hun bosgebieden genoteerd staan in een boek. Dit stelt hen in staat om streng te controleren en te checken of de vastgestelde oogsthoeveelheid niet overschreden werd, net zoals bij de FSC gecertifi-

ceerde bossen in Nederland. Ook verschillen de commerciële boomsoorten niet zo heel veel: gróve den, larix, douglas, eik en beuk horen ook in Macedonië tot de belangrijkste soorten.

Dat het toch de schreeuwende verschillen zijn die het beste opvallen bleek toen de Macedoniërs naar Nederland kwamen. Waarom we in hemelsnaam dood hout in het bos laten liggen konden ze echt heel moeilijk begrijpen. In de Macedonische bosbouw wordt elk stuk hout wel aangewend, om de eenvoudige reden dat hout daar veel meer een basisbehoefte is. En verhalen over landschappelijk aantrekkelijk en natuurwaarden zeiden hen ook weinig. Dat is ook omdat dergelijke waarden in Macedonië nog niet sterk bedreigd worden. Iedereen die dit sprookjesachtig

mooie land heeft bezocht zal dat beamen. Bovendien zijn het toch een soort 'luke producten' die ze zich daar nog niet kunnen en hoeven te veroorloven.

Waarom er zo weinig verzorgende maatregelen worden uitgevoerd konden ze uiteindelijk wel begrijpen. Maar het bleef allemaal vreemd... Zoals een van de Macedoniërs aan het eind van het bezoek opmerkte: 'Ik heb zoveel nieuwe ideeën gehoord, indrukken opgedaan, ik moet het eerst allemaal even laten bezinken voordat ik hier een eigen mening kan over vormen'.

De uitwisseling heeft op de beide groepen een zeer diepe indruk nagelaten. Voor de Nederlanders was het bezoek aan een land van zulke woeste schoonheid, met keer op keer nieuwe verrassingen, een ervaring waar ze hun le-

ven lang profijt van zullen hebben. En voor de Macedoniërs geldt zeker hetzelfde.

We willen iedereen bedanken die deze uitwisseling mogelijk maakte, en in het bijzonder de sponsors die het Nederlandse deel van de uitwisseling financieel steunden: KNBV, Stichting Oudemans, Van de Weert Rondhout, Mata Buena, Wageningen Universiteit en Essent. We hopen dat deze sponsors bij volgende uitwisselingen net zo enthousiast reageren. Uit elke som geld die zij vrijmaken, vloeit een verrijking, een eye-opener van onschatbare waarde voor elke bos- en natuurbeheerstudent. Verder willen wij iedereen aanmoedigen om zelf een kijkje te gaan nemen in Macedonië. U zult ons bedanken voor deze tip.